

Van: dr.w.w@xs4all.nl

Verzonden: vrijdag 10 juli 2026 19:27

Aan: 'c.vdplas@tweedekamer.nl'

Onderwerp: terugkoppeling bij CS Havo Nederlands 2026

Geachte mevrouw Van der Plas,

U zult momenteel genieten van de rust van het zomerreces. Ook heb ik begrepen dat u vanwege persoonlijke omstandigheden enige tijd het kamerrumoer hebt moeten/mogen missen. Dit berichtje heeft ook geen enkele haast; ik zend het u nu omdat het - voor de langere termijn - wel een belangrijk onderwerp betreft.

Via [de media](#) heb ik vernomen dat u zich onlangs - begin juni - hebt gebogen over het Centraal Schriftelijk Nederlands HAVO en dat u zich daarbij enigermate verontrust raakte over het 'linkse' karakter van teksten die aan leerlingen was voorgelegd, en dan met name de tekst over 'gender-taal'.

Ten aanzien van dat stukje over 'gender-taal' en, algemener, van de somtijds ietwat ideologische toonzetting van teksten bij het CS Nederlands, kan ik u geruststellen. Leerlingen die examens doen, lezen de teksten die aan hen worden voorgelegd niet echt. Ze zijn eraan gewend geraakt dat ze bij Nederlands allerlei teksten krijgen voorgelegd waarvan het onderwerp hen niet interesseert en ook niet raakt. Ik ben in de afgelopen decennia in de gelegenheid geweest dit uit te testen. Er zijn teksten waarvan je weet dat leerlingen die buiten de school best wel fanatiek lezen. Teksten over zangeressen en voetballers doen het bij de meeste leerlingen nog steeds goed. Als je een dergelijke tekst *in een schoolse context* aan leerlingen voorlegt, dan nemen ze nauwelijks kennis van de inhoud. Ze kijken enkel even welke passages ze moeten lezen om de vragen te beantwoorden. Stel dat je ze een opdracht laat maken over de bruiloft van Dua Lipa. Als je ze een week later vraagt: "wat vind jij er nu van dat Dua Lipa geldt heeft gegeven aan de Sicilianen die last hadden van haar bruiloft?", dan kijken ze je glazig aan, alsof ze geen idee hebben waar je het over hebt, en ook nog nooit van Dua Lipa hebben gehoord. Als docent op zoek gaan naar teksten die aansluiten bij de leefwereld van de leerlingen, is zinloos: als leerlingen 'van school' een tekst moeten lezen, dan schakelt een deel van hun brein zich uit...

Specifiek over die tekst over 'gender-taal' kan ik u melden dat tussen de kandidaten waarvan ik het examen heb moeten nakijken, er maar één kandidaat zat die enigermate van uit zichzelf terugkoppelde op de inhoud. Die gaf bij een van de vragen over deze tekst ten antwoord: "ik word kotsmisselijk van dit soort gezwam!" Vanwege het correctievoorschrift kon ik hem hiervoor helaas geen scorepunt toekennen...

De reden van deze terugkoppeling is dat correctievoorschrift. U denkt misschien dat een docent Nederlands bij het nakijken van een Centraal Schriftelijk Nederlands de antwoorden vakinhoudelijk moet beoordelen. Dat is niet het geval. OCW/Cito levert bij zo'n examen een

controlevoorschrift. Dat controlevoorschrift moet bij het nakijken exact worden gevolgd; als een docent in de rol van examinerator meent te moeten afwijken van het controlevoorschrift, dan moet de tweede corrector dat melden aan het bevoegd gezag, en dan moet daarover protocollair worden vergaderd. Omdat de meeste docenten daar geen zin in hebben, kijken ze wel uit en volgen ze het controlevoorschrift als of het om een wetgevende bepaling gaat. Preciezer, veel docenten denken dat het inderdaad om een wetgevende bepaling gaat (wat strikt genomen niet juist is).

Omdat het controlevoorschrift 'heilig' is, zijn voor het nakijken van het Centraal Schriftelijk Nederlands zijn geen docenten Nederlands nodig. Iedereen die de antwoorden van de leerling kan vergelijken met de antwoorden op het controlevoorschrift kan dit afhandelen. Bij alle scholen worden hiervoor echter toch docenten Nederlands ingezet, omdat die in dienst zijn en toch al betaald krijgen. Een grove schatting: docenten Nederlands hebben in juni 2026 meer dan 100.000 uren gedraaid om het Centraal Schriftelijk Nederlands na te kijken. Dat is zo'n 62,5 fte. En dat is een grove schatting. Een (beperkte) steekproef voor Nederlands gaf een gemiddelde nakijklast van 1,0 uur per kandidaat, exclusief overleg met de tweede corrector en het invoeren van cijfers in dat functioneel primitieve WOLF-pakket van CITO (≈ 100 fte).

Maar dat er zoveel capaciteit wordt besteed aan een klusje dat met de moderne middelen nagenoeg volautomatisch afgehandeld zou moeten kunnen worden, is niet de reden dat ik naar u terugkoppel. De reden is dat je dat controlevoorschrift voor Nederlands HAVO niet kunt doornemen zonder dat je tenen in een permanent kramp reken. Ik zal u de meeste details besparen (als ik deze zomer nog tijd heb, zal ik de terugkoppeling van 30 kantjes aan de bewindspersoon toezenden die dat jaar toevalligerwijs dit examen in haar portefeuille had), maar bij een van de **deelvragen** die u zelf misschien hebt beantwoord, waren er volgens het controlevoorschrift 15 (vijftien!) verschillende antwoorden goed.

Nu moet ik u bekennen dat - om te voorkomen dat mijn beoordeling wordt beïnvloed door mijn eigen vakinhoudelijke inzichten - ik het werk van de kandidaten in de eerste ronde nakijk zonder dat ik kennis heb genomen van de teksten die aan hen zijn voorgelegd, en zonder dat ik de vragen die zij moeten beantwoorden, heb gelezen. In een volgende nakijkronde sta ik mijzelf wel toe kennis te nemen van het materiaal dat aan kandidaten is voorgelegd. Ik kan u melden dat bij de betreffende deelvraag, naast de 15 (vijftien!) antwoorden die volgens het controlevoorschrift goed zouden mogen worden gerekend, er nog 6 (zes!) waren die ik op vakinhoudelijke gronden ook goed zou rekenen.

Samengevat, het controlevoorschrift bij Nederlands HAVO was van een dermate erbarmelijk niveau dat het moeilijk voorstelbaar is dat CITO voor het maken van dit examen **drie** jaar nodig heeft gehad. Maar dat schijnt zo te zijn, en daar schijnen ze bij CITO ook nog trots op te zijn!

De schrale troost is dat er in elk examen Nederlands zoveel 'weggevertjes' zitten dat CITO zelf zonder een forse aanpassing van de N-term de meeste leerlingen voor Nederlands een voldoende kan toekennen.

Erop vertrouwend relevant aan u teruggekoppeld te hebben zonder uw zomerrust te hebben verstoord,

Met vriendelijke groet,

Dr. W.W.
Nederlandse Vereniging voor Creatief Scepticisme
Samarstraat 7
5262 ZL VUGHT